Webmagazine Clavis – Bisdom Roermond - webmagazine januari 2018

Deken Schreurs neemt afscheid

Hij is bijna 60 jaar pastoraal actief en geldt als de éminence grise van de Limburgse dekens. Per 1 februari gaat de 83-jarige Mgr. Jos Schreurs met emeritaat. Hij stopt als deken van Schinnen en als administrator van zes parochies. Eerder legde hij al zijn taak als hoofdaalmoezenier van Sociale Werken neer. Komende zondag 21 januari neemt hij afscheid van de parochie. Vrijdag 26 januari is er een afscheidssymposium.

Priester, deken, erekanunnik, kapelaan van de paus. Maar ook: bestuurder, netwerker en politicus. Kortom, een man met gezag binnen én buiten de kerk. Zo mag Mgr. Jos Schreurs zonder overdrijving worden omschreven. Hij was 40 jaar aalmoezenier van Sociale Werken, waarvan 25 jaar hoofdaalmoezenier. Hij zat in tal van besturen en was zelfs een tijdje senator. Daarnaast was Schreurs ook altijd pastoraal actief, waarvan de laatste kwart eeuw als deken van Schinnen en Geleen.

In die hoedanigheid is hij tot aan zijn afscheid ook eindverantwoordelijke voor zes parochies in zijn dekenaat. “Pastoor ben ik vreemd genoeg nooit geweest,” vertelt hij lachend. “Ik ben in 1993 in Schinnen begonnen in een periode waarin we, net als nu, geen bisschop hadden. Later is het er nooit meer van gekomen om er een officiële pastoorsbenoeming van te maken. Maar voor het dagelijkse werk maakte dat helemaal niets uit.”

Schreurs ontvangt in zijn indrukwekkende pastorie in Schinnen. Het 17e-eeuwse pand is ooit gebouwd voor een pastoor van adellijke afkomst. Zo’n woning maakt ook indruk op z’n bewoners. De huishoudster van Schreurs nam jarenlang de telefoon op met de woorden: “Met het huis van de deken.” Zelf zit de monseigneur het liefst in de kleine achterkamer, waar hij zijn gasten hartelijk ontvangt. Bij gelegenheid van zijn afscheid blikt Schreurs terug op de achterliggende 60 jaar, waarin hij zowel parochiewerk als dat van aalmoezenier van Sociale Werken deed, met de Oostelijke Mijnstreek als belangrijkste aandachtsgebied.

Welk van de twee werkterreinen sprak u het meeste aan?
“Bij beide functies draait het uiteindelijk om persoonlijke contacten. Of het nu om de parochie gaat of om het

aalmoezenierswerk, ik heb altijd geprobeerd om mensen bij elkaar te brengen. In de jaren zeventig en tachtig betekende dat vooral vanuit de kerk verbanden leggen met maatschappelijke organisaties en de overheid. Nu is het veel meer het activeren van de diaconale opdracht van de kerk: mensen in parochies bewust maken van hun eigen verantwoordelijkheid voor hun welzijn en dat van hun medemensen. Dat is precies het punt waar het werk van de aalmoezeniers en het basispastoraat samenkomen."

Was dat sociale bewustzijn verdwenen dan?
"Ja. En dat heeft een heel lange voorgeschiedenis. Vóór de Tweede Wereldoorlog werden door mijn voorganger Dr. Poels allerlei organisaties opgezet voor maatschappelijke noden en gezondheidszorg. Die zijn later geprofessionaliseerd en dat ging gepaard met het aan de kant schuiven van vrijwilligers, waardoor de betrokkenheid van mensen minder werd. Vervolgens hebben die professionele organisaties allemaal hun katholieke identiteit afgelegd. Het resultaat was dat het welzijnswerk heel ver verwijderd raakte van het kerkelijk leven. Tegelijkertijd was de kerk in de jaren zeventig en tachtig vooral met interne kwesties bezig, waardoor sociale noden uit het zicht raakten. Heel beeldend heb ik dat meegemaakt tijdens een grote demonstratie van oud-mijnwerkers voor betere pensioenen aan het begin van de jaren tachtig. Helemaal aan het einde van de stoet liepen we met enkele priesters mee, terwijl we tien, twintig jaar daarvóór voorop zouden hebben gelopen. Maar diezelfde paradigmawisseling deed zich ook bij de vakbond voor. Bij die demonstratie boden de oud-mijnwerkers een petitie aan, aan de voorman van de FNV. Terwijl die vakbondsman aan de kant van de mijnwerkers had moeten staan, werd hij nu door z'n eigen mensen ter verantwoording geroepen. Het hele maatschappelijk middenveld is in die jaren op de kop gezet."

Wat kon u daar als aalmoezenier aan doen?
"Onze middelen waren beperkt. Ik heb vooral veel met mensen gepraat. Ik heb avondenlang in cafés en in zaaltjes met mensen gesproken. Samenlevingsopbouw was toen de term. We probeerden mensen te mobiliseren en verantwoordelijkheid voor hun eigen leven te laten nemen. Maar dat was heel moeilijk als je bedenkt dat er in de Mijnstreek in die tijd gezinnen waren, waar soms wel drie generaties tegelijk werkeloos waren. Probeer mensen dan maar eens te motiveren."

U refereert aan Dr. Henri Poels, de legendarische aalmoezenier van de mijnwerkers. Hij heeft heel werk verzet, maar er is achteraf ook wel kritiek gekomen dat de greep van de kerk op het leven van mensen te groot was. Moeten we nu constateren dat Poels fout bezig is geweest?
"De grote verdienste van Poels is dat hij voorkomen heeft dat Limburg geproletariseerd is. In andere industriegebieden in Europa is dat wel gebeurd en daar kampt men tot op de dag van vandaag met verpauperde steden en alle problemen die daarbij horen. Kijk maar naar Luik of Charleroi. Door het bouwen van mijnwerkerskoloniën in de vorm van tuindorpen en het creëren van een sociaal vangnet, is dat in Limburg niet gebeurd. Met dank aan Mgr. Poels. Maar toen hij na de oorlog de draad weer wilde oppakken, merkte hij al heel snel dat zijn tijd voorbij was. De omstandigheden waren veranderd. Hij is toen ook teruggetreden. Maar dat wil niet zeggen dat zijn werk verkeerd is geweest. Je kunt de situatie van het begin van de 20e eeuw niet beoordelen met de maatstaven van nu."

Maar we bouwen nu wel voort op wat er in de vorige eeuw tot stand is gekomen en weer verdwenen. Wat merkte u daar als deken van in een regio met zowel dorpen als verstedelijkte gebieden?
"Wat opvalt, is dat in een stad als Geleen de stadswijken onderling heel verschillend zijn. In de oude kern denken de mensen zoals in de omliggende dorpen. Maar in de voormalige mijnwerkerswijk Lindenheuvel is het gemeenschapsgevoel heel anders. Je kunt zeggen dat wat Poels ooit onder de vlag van parochies bij elkaar gebracht heeft, nu helemaal uit elkaar gevallen is. En het lukt ons als kerk helaas niet meer om daar een nieuwe bindende rol in te spelen."

Dat is geen positief beeld.

“Ik zie zeker toekomst voor de kerk. Maar dan moeten we zo dicht mogelijk bij mensen blijven. Daarom sta ik ook helemaal achter het beleid dat bisschop Wiertz altijd gevoerd heeft, om de kerken in de wijken zolang mogelijk open te houden. Ik begrijp heel goed dat parochies moeten samenwerken en dat schaalvergroting nodig is. Maar dat kan alleen als er tegelijkertijd ook sprake is van schaalverkleining op een ander vlak, waardoor je toch heel direct contact houdt met de mensen in de wijk. Je kunt wel één gezamenlijk kerkbestuur voor een groot aantal parochies oprichten, maar dat heeft geen zin als er lokaal geen mensen meer zijn, die zich verantwoordelijk voelen voor hun eigen kerk en zich tegelijkertijd solidair verklaren met de buurparochie. In Nuth hebben we een model ontwikkeld, waarbij alle kerkbesturen apart vergaderen en de vicevoorzitters van elke parochie samen met mij bij elkaar komen. Dan ontstaat er enerzijds samenwerking en anderzijds blijft iedereen zich toch verantwoordelijk voelen voor z’n eigen kerk. Als er dan bij een parochie een keer een probleem is, zijn de andere ook bereid te helpen.”

U gaat nu stoppen. Het is goed geweest?
“Inderdaad.” Met een brede glimlach: “Als je het idee hebt dat je in sommige gremia hetzelfde probleem voor de derde keer voorbij ziet komen, is het tijd om te gaan.” Dan weer serieus: “Ik ben priester gewijd in de oude volkskerk. Die ging daarna volledig op de schop. Ik denk dat ik daardoor een weerbaarheid heb opgebouwd om met veranderingen om te gaan en het zo lang heb kunnen volhouden. Dat zou ook mijn advies aan jongere generaties zijn: durf veranderingen aan te pakken, maar zorg altijd dat je met iedereen in gesprek blijft. Neem je eigen verantwoordelijkheid, maar durf ook anderen verantwoordelijkheid te geven.”

Afscheidssymposium

Bij gelegenheid van zijn afscheid biedt het gemeentebestuur van Schinnen deken Mgr. Jos Schreurs op vrijdag 26 januari een mini-symposium aan over het thema ‘Profit-People-Planet 2.0. Is er in onze tijd voldoende oog voor maatschappelijk ondernemen?' Sprekers zijn Jan Zuidam, voorzitter van de Limburgse Werkgeversorganisatie en oud vicevoorzitter van de Raad van Bestuur van DSM, oud-vakbondsbestuurder Henk van Rees en burgemeester Léon Frissen van Schinnen.

Zondag 21 januari is om 10.00 uur de afscheidsviering in de Dionysiuskerk in Schinnen.